

MICROSCOPI

Espanya s'ha convertit en el segon Estat de la Unió Europea quant al consum de drogues. Sens dubte cal posar-hi remei, i un dels remeis probablement més eficaços és informar els més joves dels greus perjudicis sobre la salut física, mental i social que generen les drogues, tant les il·legals com les legals.

Drogues, salut i evasió

DAVID BUENO I TORRENS

Professor i investigador de genètica de la Universitat de Barcelona

Un dels problemes de benestar personal i social que més em preocupa és el consum de drogues, l'addicció a les quals provoca degradació personal, innumbrables malalties físiques i mentals, accidents de trànsit i laborals, destrucció de famílies... L'anunci que l'Estat espanyol s'ha convertit en el segon de la Unió Europea quant al consum de drogues mereix una reflexió profunda i serena. No pretenc en aquest article especular sobre les causes que motiven el consum de drogues (ho faria molt més bé un psicòleg o un sociòleg), sinó donar una sèrie de dades mèdiques objectives sobre les conseqüències d'aquest consum. Si teniu fills, per petits que siguin, llegiu-les-hi o expliqueu-les-hi. Jo ho faig amb els meus, cap dels quals supera encara els 6 anys.

El consum de diversos tipus de drogues ha estat una constatació des de l'antiguitat en molts pobles i cultures, però no ha esdevingut un fenomen socialment important fins fa unes poques dècades. Des del punt de vista mèdic una droga és una substància que, introduïda dins un organisme viu, pot modificar una o diverses de les seves funcions, incloses les funcions físiques i les mentals. A més, totes les drogues tenen la capacitat de generar dependència, entesa com la necessitat de consumir-ne, la qual cosa genera una important pèrdua de llibertat, atès que la persona dependent (o addicte) es troba supeditada al consum de la seva o les seves drogues.

Hi ha tres tipus bàsics de dependència: la física, deguda a la necessitat de mantenir uns nivells determinats de droga dins el cos; la psicològica, causada pel desig irresistible de consumir-ne per obtenir els seus efectes suposadament evasius o per evitar el malestar de la seva absència; i la social, provocada per la por al rebuig social que es pot produir quan hom no consumeix les drogues típiques del seu entorn social. Totes les drogues provoquen els tres tipus de dependència. I malgrat que se sap que el genoma condiciona la vulnerabilitat de cada persona al consum de drogues, no s'ha d'oblidar mai que la decisió final de consumir-les o no consumir-les depèn exclusivament d'un mateix.

Les principals drogues il·legals són els opiàcs, la cocaïna, les drogues de disseny, el cannabis i els al·lucinògens. Els opiàcs, entre els quals l'heroïna, s'obtenen de manera natural del cascall (*Papaver somniferum*), i de manera sintètica o semisintètica mitjançant síntesi química. Actuen causant fallides de l'activitat bioelèctrica del cervell, la qual cosa provoca una greu alteració de les funcions mentals, la de-

generació de les neurones i importants trastorns de personalitat, incloent-hi esquizofrènia i paranoia. A més, el seu consum també afecta greument els pulmons, el cor, el sistema digestiu, l'aparell urinari i genital, la pell i el sistema immunològic. És una de les drogues que provoca més degradació personal en menys temps i, tot i que el seu consum ha disminuït darrerament, ho ha fet en favor d'altres drogues també il·legals com la cocaïna, les de disseny i el cannabis, el consum de les quals ha incrementat de manera alarmant.

La cocaïna s'obté de l'arbre de la coca (*Erythroxylon coca*). Els habitants dels Andes fa més de 5.000 anys que consumeixen les seves fulles mastegades o en infusió per combatre el cansament,

altres orígens. Les drogues de disseny solen tenir efectes estimulats i al·lucinògens, i els seus mecanismes d'acció sobre el cervell són variats i interfereixen la transmissió de senyals entre neurones.

El seu consum provoca trastorns psicòtics, al·lucinacions, atacs de pànic i depressió, i deixa seqüeles irreversibles, com la síndrome de Parkinson, importants trastorns de memòria i disminució permanent de la capacitat d'atenció, de planificació i del temps de reacció. També afecten greument el fetge i poden provocar aturades cardiorespiratòries.

Finalment, el cannabis, obtingut de la planta de la marihuana (*Cannabis sativa*), és la droga il·legal més consumida. Les seves propietats es coneixen

tat i, en fumadors crònics, una disminució de la libido.

Altres drogues il·legals són els al·lucinògens, com l' LSD i determinats bolets actualment de moda, i les substàncies volàtils, com les coles, totes elles amb efectes molt perjudicials tant per a la salut física com la mental, generalment irreversibles. Però no totes les drogues són il·legals. També hi ha drogues legals com l'alcohol, el tabac i els medicaments antidepressius, relaxants i hipnòtics, utilitzats per tractar depressions, estats d'estrès i ansietat i trastorns de la son. Aquestes drogues legals també generen dependència, i tenen efectes perjudicials per a la salut física, mental i social. No es coneix amb exactitud quin és el mecanisme d'acció de l'alcohol sobre el cervell. Sí que es coneixen bé, però, els seus efectes: trastorns de la consciència, de la son, d'ansietat, de la percepció de la realitat, sexuals com per exemple impotència i fins i tot psicòtics, al·lucinacions i demència.

També malmet l'estómac i els tubs digestius, el sistema cardiovascular, provoca la degeneració de determinades neurones i infertilitat. És important saber que el consum abusiu d'alcohol és la segona causa epidemiològica de càncer, i és també una causa freqüent de ruptures familiars, d'accidents laborals i de circulació.

La primera causa epidemiològica de càncer també és una droga legal, el tabac (*Nicotiana tabacum*), que ha esdevingut un dels principals problemes sanitaris de la nostra societat. El principi actiu del tabac és la nicotina, que actua directament sobre determinades neurones del cervell. El consum de tabac també provoca malalties obstructives pulmonars, afavoreix les infeccions dels òrgans respiratoris, és una de les causes principals d'arteriosclerosi, afavoreix la formació de coàguls sanguinis, els quals poden provocar infarts cerebrals i de miocardi, i afavoreix la manifestació de malalties neurodegeneratives com Alzheimer i Parkinson. En resum, hi ha més d'un miler de bones raons per no consumir cap mena de droga.

Si alguna cosa tenen en comú totes les drogues és la capacitat de generar addicció, la degeneració que causa a moltes parts del cos, incloent-hi el cervell, i l'alienació que provoca en els seus consumidors, en el sentit que els evadeix, o això creuen ells, de la seva realitat. La pregunta que em faig, però, és per què tantes persones necessiten o necessitem evadir-nos de la realitat, ja sigui amb el consum de drogues o amb altres addiccions, com ara al joc, al treball o a la televisió, entre moltes altres, entre les quals incloc, personalment (i que ningú se senti ofès), els fonamentalismes i els grups sectaris. Però això ja és un altre tema.

Si alguna cosa tenen en comú totes les drogues és la capacitat de generar addicció

però aquest consum no genera dependència. En canvi, el consum de cocaïna fumada, esnifada, injectada o subministrada per via rectal o genital provoca ràpidament dependència. La cocaïna interfereix en la transmissió de senyals entre les neurones del cervell provocant un estat artificial d'eufòria, seguretat, autoconfiança i infravaloració de riscos, que és responsable de la seva addicció. A més, el seu consum incrementa el risc de patir malalties cardiovasculars i pulmonars, com per exemple aturades cardiorespiratòries, provoca lesions irreversibles al fetge, pot causar hemorràgies cerebrals fatals i greus alteracions sexuals.

Quant a les drogues de disseny, moltes són derivats de l'amfetamina, una substància dopant utilitzada fa uns anys per alguns esportistes per millorar el seu rendiment físic, alguns dels quals van morir a causa dels seus efectes tòxics, però també poden tenir

des de fa més de 5.000 anys, com demostra que fos present a la farmacopea de l'emperador xinès Shen Nung, l'any 2727 abans de la nostra era. El cannabis actua directament sobre determinades cèl·lules del nostre cos, principalment del sistema nerviós, dels testicles i de la retina, provocant l'activació de determinades funcions cel·lulars. El seu consum provoca eufòria, hilaritat, loquacitat i megalomania, altera la percepció de les distàncies, augmenta el temps de reacció i disminueix la sensació de perill, efectes especialment perillosos a l'hora de conduir un vehicle.

Pot provocar crisis d'ansietat, atacs de pànic i episodis depressius. També provoca alteracions dels sistemes cardiovascular, respiratori i digestiu, de la memòria i de l'aprenentatge, infertili-

Informació a Internet

<http://www.gencat.net/juventut/catala/porta/salut/salut4.htm>

<http://www.xtec.es/imarias/bibdrog2.htm>